

BATALLES PERDUDES

Joan Dolç

Revisions escèptiques i implicacions

Joan Dolç aplega un conjunt de columnes de premsa sobre esdeveniments què ens envolten. Comentaris que traspuen inconformisme i no estalvien la crítica, redactats amb perspectiva personal, pràctica i quotidiana, que entretenen amb agilitat i ofici.

Joan Dolç assoleix el seu tercer recull d'articles, després de *La pura veritat i altres mentides* i *El sentit comú i altres malentesos*. I

potser per la seua experiència acumulada comença per plantejar-nos precaució davant l'abús d'aquest gènere literari, que el du a justificar la publicació del volum què ens ocupa. D'una banda, es basa en l'impuls de rescatar uns escrits condemnats a l'oblit instantani pel mateix suport de premsa què els acull i, d'un altra, ens assegura no haver cedit a l'ànsia a l'hora de la selecció, sinó que ha esperat l'efecte del temps sobre els textos, per tal d'esbrinar quins resistien i persistien amb frescor les novetats aparenyades pels mecanismes d'interpretació de l'actualitat.

L'autor clou el llibre amb un article homònim, en el que explica: «Com supose que passa a tants d'altres, sovint em diuen il·lús, i coses pitjors, per entestar-me a escriure en valencià. Això, diuen, no sols em condemna a l'ostracisme, sinó que suposa un considerable malbaratament d'energies, per tal com l'entesament a mantenir viva aquesta llengua és, segons sembla, inútil de totes totes, allò que en diuen una batalla perduda. Qui això pensa no s'acaba d'adonar que totes les batalles són batalles perdudes: sols és qüestió de temps. O, dit d'una altra manera, d'ací cent anys tots riurem». En conjunt n'hi aplega fins a seixantacinc, publicats originalment a El punt i

BATALLES PERDUDES

JOAN DOLÇ

COL·LECCIÓ «EL TÀVEG»

168 PÀGINES

L'EIXAM EDICIONS,
TAVERNES BLANQUES, 2003

la cartellera Valencia Semanal, amb dos més provinents de Contrastes i Ara o mai, entre finals de 1997 i l'any 2000. Sense aspiracions d'especialista

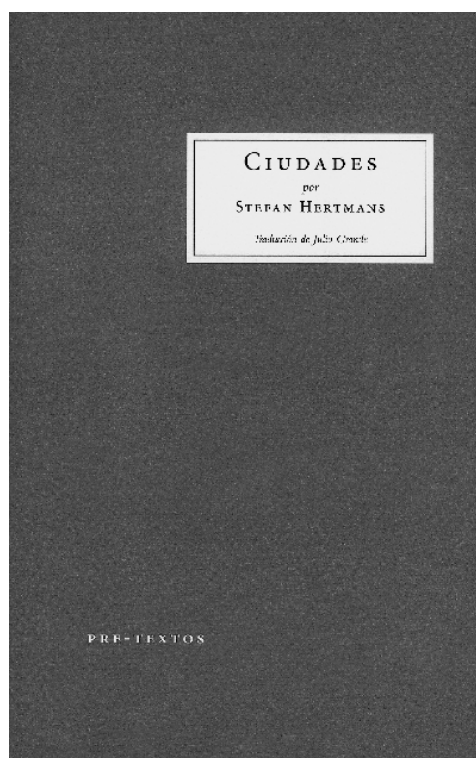
i amb un humor popular entre valencians, Dolç ens trasllada les seues opinions sobre les falles, el consumisme o les contradiccions de la nostra societat, amb caràcter càustic i gens melindrós.

La concordança que l'autor ha cercat en el recull, potser estiga relacionada amb el to emprat. Un to extravertit que embolcalla una visió fatalista sobre les coses humanes, però no des de cap talaia del mal averany, sinó des de la intimitat visceral d'aquell que no deixa d'enviscarse ni de participar en la seua realitat quotidiana. I des d'aquesta, reflexiona i comparteix raonaments d'activisme inconformista amb això que, de vegades tan eteri i d'altres físicament inevitable, és una comunitat: «Les formes d'estar al món, les maneres de ser-hi, estan perfectament reglades, i no hi ha lloc per aquell que no les fa servir. L'home és una invenció de l'home. L'home és ja, definitivament, una tautologia, una idea que es confirma i es reforça a si mateixa de manera permanent. D'ací que un xiquet comence a veure's forçat a renunciar a la part més activa, a la més viva de si mateix, per a merèixer un lloc entre aquest conjunt d'entelèquies que constitueix el món adult».

Eduard Ramírez

Gramáticas íntimas de la ciudad

Cosmópolis es una nueva colección de ensayo de la Editorial Pre-Textos. Su primer título, *Ciudades*, es un brillante ensayo filosófico escrito por Stefan Hertmans, uno de los poetas actuales más importantes en lengua neerlandesa.

CIUDADES

STEFAN HERTMANS

TRADUCCIÓ DE JULIO GRANDE

COL·LECCIÓ «COSMÓPOLIS», I

327 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2003

Literatura y territorio convergen en esta colección de ensayo y filosofía del escritor y poeta Stefan Hertmans. Relatos de viaje a lugares como Bratislava, Tübinga, Dresde, Trieste, Viena, Ámsterdam, Marsella o Sídney son la razón de existir de estos brillantes textos arropados con el saber seguro y erudito de su autor. En estas páginas de carácter ensayístico lo poético y lo sensual se cueñan y la ciudad, como espacio destacado de la comunicación humana, recupera su corporeidad. Todo en este territorio es además susceptible de ser observado por un espíritu crítico y distante que registre la importancia de lo que aquí está teniendo lugar. Tal como dice el propio Hertmans, «la ciudad es la pasarela del hombre contemporáneo, el lugar donde toma conciencia de un montón de cosas que deben someterse al análisis despiadado de las miradas circundantes». La escritura de *Ciudades* es ante todo un ejercicio muy personal de su autor.

El relato del viaje es para este escritor flamenco una metáfora para entender la experiencia del contemporáneo. Resucitar al otro donde ya no existe y convertir la propia vivencia en narración, son dos recursos que utiliza el autor para acceder a la cualidad de la experiencia moderna urbana. Las ciudades que recorre Hertmans ya han sido inventadas por la literatura. No es casualidad que el escritor se deje seducir por ese espejo del otro y repita itinerarios, reales o imaginados, de autores como Joyce, Kafka, Jelinek, Hölderlin, Rilke, Mulisch, Svevo y Saba, que, entre otros, han escrito desde la perspectiva de la ciudad. Esta simbiosis entre la mirada propia y la ajena da como resultado un texto de una calidad admirable. Hay en *Ciudades* historias sobre una ciudad aniquilada, una ciudad marginal, una ciudad paraíso, una ciudad puerto, una ciudad cuerpo y una ciudad sin rostro, así hasta llegar a una ciudad invisible que es Gante, el hogar del escritor. Y en cada uno de estos territorios concretos el escritor se inventa como alguien que busca un lugar en el mundo. Su mirada puede ser también una ficción, pero definitivamente es la que secreta el sentido que une todos estos territorios, porque el hombre escritor ya no quiere ser indi-

ferente a su propia subjetividad y es su propia geografía personal la que impregna a su experiencia y a la de los otros de sentimiento vital.

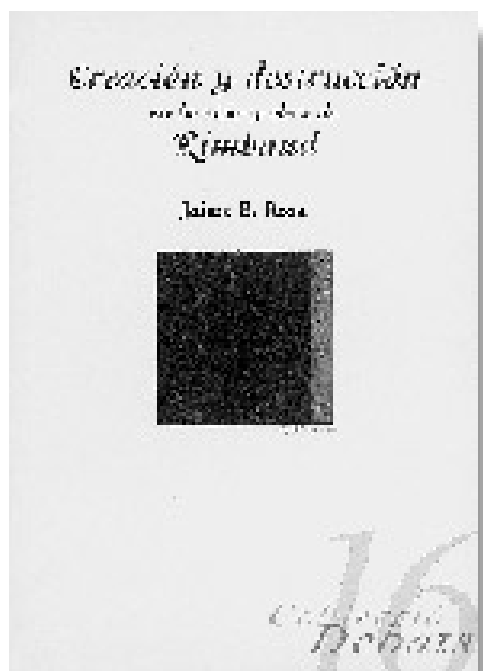
Hertmans es un observador minucioso que llena ese marco teórico con el que intenta entender racionalmente la moderna identidad urbana con su propia experiencia física. Su preocupación es generar un compromiso filosófico con la realidad recuperando el sentido que protege a ese territorio del contemporáneo que es la ciudad. El respeto de Hertmans por lo que la ciudad es y por lo que en ésta tiene lugar provee a esta obra de una perspectiva nueva y abierta. Definitivamente, *Ciudades* es un texto espléndido.

Teresa Villarroya

Una lectura de Rimbaud

La Institució Alfons el Magnànim de la Diputació de València acaba de dar a luz el último libro de Jaime B. Rosa, un singular estudio sobre la vida y la obra del poeta Arthur Rimbaud. Una lectura ágil y una visión original son las claves de esta obra.

CREACIÓN Y DESTRUCCIÓN EN
LA VIDA Y OBRA DE RIMBAUD

JAIME B. ROSA

COL·LECCIÓ «DEBATS», 16

122 PÀGINES

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2003

A casi ciento cincuenta años de su nacimiento, y sosteniendo gran parte de la tradición poética contemporánea sobre sus espaldas, el poeta francés Arthur Rimbaud (1854 - 1891) sigue dando mucho que hablar. Muestra de ello es *Creación y destrucción en la vida y obra de Rimbaud* (Col.lecció Debats, Valencia, 104 Págs.), último libro del poeta, novelista y ensayista valenciano Jaime B. Rosa, en el que éste analiza ciertos pasajes de la vida de aquel excepcional creador, a la luz de sus obras más reveladoras.

«Sabía perfectamente que el orden acentúa las desigualdades sociales, que la seguridad adormece y que en estas circunstancias la paz no conduce sino a la catástrofe. Sólo la ambición cambia la vida y su poesía será testimonio de ello». Frases como ésta, en las que el entusiasmo y la admiración se fusionan en una lectura muy particular, pueblan el libro desde sus primeras páginas hasta el final. Son el resultado no tanto de la erudición como de la comunión ideológica y estética que existe entre el poeta comentarista y el poeta comentado. Y es que el trabajo de Rosa debe ser entendido, antes que nada, como una suerte de explicación del propio Rosa, de su manera de entender y de vivir la poesía, y de hacerlo a través

de la obra de uno de sus mayores referentes literarios: Arthur Rimbaud.

El libro se estructura en seis capítulos y aborda los años de mayor actividad creadora de Rimbaud, que van desde 1871 hasta 1874, cuando el poeta francés decide abandonar la lírica para dedicarse al tráfico de armas y al comercio de marfil. Cuáles son los motivos de ese cambio brusco y repentino en la vida de uno de los mayores poetas del siglo XIX, es algo que varios estudiosos intentaron pero no pudieron descifrar. Y Jaime B. Rosa no es, ciertamente, la excepción. «Todo es profundamente contradictorio en la vida, en la obra y hasta en la sociedad de la época de Rimbaud», nos explica el autor, quien agrega que el propósito de su trabajo es «definir dichas contradicciones y ver en qué medida eran auténticas generadoras de fuerza motriz creadora», una pretensión que excede los alcances de la obra. Pese a ello, el libro se muestra como una guía amena para seguir la evolución artística e intelectual de Rimbaud en sus años de mayor fiebre creadora. Es por ello que resulta útil tanto para los seguidores de ese genial «poeta maldito» como para quienes deseen acercarse a la obra poética y ensayística de Jaime B. Rosa, uno de sus actuales herederos en tierras valencianas.

Lucas Rodrigo

El full de ruta del nacionalisme català

Partint de la premissa que el ciutadà d'avui viu immers en un procés d'individualització social, Vives aposta per una concepció ideològica del catalanisme que ens il·lusiona de formar part d'una comunitat nacional: el full de ruta del nacionalisme català.

EL NACIONALISME QUE VE

ANTONI VIVES

XXXII PREMI OCTUBRE D'ASSAIG JOAN FUSTER

COL·LECCIÓ «LA UNITAT», 183

154 PÀGINES

EDITORIAL 3 i 4, VALÈNCIA, 2003

El canvi de segle no ha passat debades per al nacionalisme català. Com a mínim, des del vessant teòric, les aportacions d'aquests darrers anys sobre l'articulació nacional de Catalunya són ben interessants. Des de Xavier Rubert de Ventós a Vicent Partal, qui més no ha dit la seua sobre els vertiginosos esdeveniment polítics i socials del nostre món. Tan distants unes d'altres com el perfil ideològic dels seus autors, però amb la idea compartida que Catalunya ha de ser alguna cosa més que una autonomia espanyola.

El nacionalisme que ve és una aportació més en aquest sentit. I té el mèrit de no ser una proposta partidista –malgrat que Vives ha estat secretari del Govern de la Generalitat de Catalunya en la passada legislatura–, sinó un pla ideològic per a dur a terme pel conjunt de persones que tenen en comú els ideals de «justícia social, patriotisme republicà i assoliment de les llibertats nacionals a tota la nació».

Aquest és el perfil a qui va adreçat el full de ruta que proposa Vives. El nacionalisme català ha de conjuminar el front cívic amb el polític per tal d'assolir aquests objectius i ha d'aprofitar el fenomen de la individualització social –premissa de partida de les seues reflexions– per tal d'oferir una alternati-

va moderna i integradora on el ciutadà s'identifique.

A partir de l'anàlisi de la realitat que Vives pot observar tant als carrers de Barcelona com en els grans fòrums de debat i decisió i de les iniciatives socials, econòmiques i polítiques que s'esdevenen al llarg de la geografia catalana, l'autor planteja el «full de ruta» que el nacionalisme català del segle XXI s'ha de marcar si vol reeixir. La seua és una aposta global i a llarg termini i que no només implica el territori del Principat de Catalunya, sinó que engloba el País Valencià i les Illes Balears, adaptant-se a cada territori d'acord amb la realitat política i el nivell de compromís cívic en cada moment. En aquest sentit, Antoni Vives és un polític convencional atípic: és un dels pocs nacionalistes del Principat que ha hostatjat un càrrec institucional important i que es creu els Països Catalans com a entitat nacional que cal recuperar.

Independentment que hom estiga d'acord amb la proposta estratègica de Vives, cal reconèixer l'honestedat i la humilitat que desprén en cada reflexió i en cada plantejament polític, fruit d'una vertadera voluntat transformadora de la societat catalana del segle XXI.

Marc Candela

Converses i experiments filosòfics

El llibre *Experimentos con uno mismo* és fruit de la conversa que tingué lloc entre Peter Sloterdijk i Carlos Oliveira en setembre de 1994; l'anàlisi de l'actualitat i de la possible diagnosi de les patografies són els objectius que volen dur a terme.

EXPERIMENTOS CON UN MISMO
UNA CONVERSACIÓN CON CARLOS OLIVEIRA

PETER SLOTERDIJK

PRÓLEG, TRADUCCIÓN I NOTES DE GERMÁN CANO

179 PÁGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2003

Experimentos con uno mismo. Una conversación con Carlos Oliveira publicat per l'editorial Pre-textos aquest darrer any és una transcripció revisada d'una conversa mantinguda en setembre de 1994 a Múnic entre el cèlebre i polèmic pensador alemany Peter Sloterdijk –nascut en 1947– i l'estudiant de filosofia Carlos Oliveira –nascut a Vigo en 1962.

És Germán Cano qui ha possibilitat la traducció al castellà de l'obra, a més de introduir-la. De fet la introducció reprodueix l'estructura del llibre i ens transmet l'esperit del seu contingut. Ja en les primeres línies de la introducció Germán Cano retrata en negatiu a Sloterdijk i ens avança la imatge de una figura i d'un pensament difícil d'encasellar: «demasiado insolente y mediático para los resentimientos académicos, pero a la vez demasiado heideggeriano y orientalista para engrosar las filas de la teoría crítica más melancólica; dema-

siado metafísico para deconstructivistas sofisticados, pero demasiado neopagano para los adalides de la teoría comunicativa; demasiado reaccionario y esotérico para los viejos izquierdistas, pero demasiado plebeyo y poco estoico para los aristócratas del dolor...».

La conversa entre Sloterdijk i Oliveira, més que d'una exposició vertical del mestre cap a l'alumne, naix d'una inquietud comuna: tant l'un com l'altre reconeixen la seua condició de «malalts». Allò significa, tot seguint la terminologia nietscheana, que hom no pot fer un diagnòstic de les malalties del seu temps sense ser-ne un malalt. En paraules de Carles Oliveira: «(...) el éxito de nuestra conversación dependerá de si hurtamos en esa herida que significa ser contemporáneos de nuestra época. Abordaremos temas muy diversos, pero espero que lleguemos a aclarar en qué medida todos ellos contribuyen a un mismo experimento: el de realizar un diagnóstico de la época y de sus patologías. Con la limitación de tratar de conseguir esto en un único diálogo, cifraremos el objetivo de este experimento en la comprensión de la sensibilidad contemporánea occidental desde el punto de vista conceptual». Així doncs la vida i el pensament del filòsof alemany recorre les línies del text: maig del 68,

comunes, viatges a la Índia, l'experiència de la paternitat o les suposades complicitats gnòstiques amb Win Wenders, Peter Handke i Botto Strauss. També s'esmenten qüestions exposades en altres llibres, així com s'anuncia el naixement (en aquell moment) d'un nou projecte: la trilogia «Esferas» (ja traduït el primer volum al castellà).

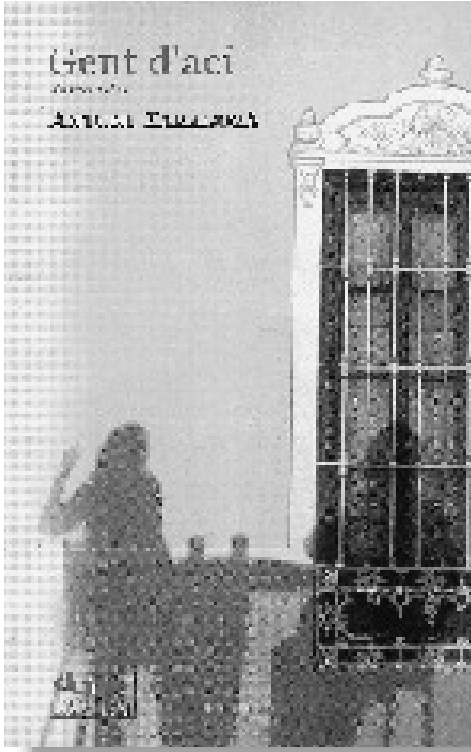
El text *Experimentos con uno mismo*, tot i tractar-se de una conversa, no deixa d'èsser dens i difícil. A més a més, tant Sloterdijk com Oliveira tendeixen a utilitzar frases hiperbòliques i a una especulació conceptualista, que resulta un tant difusa, sovint al·lusiva o sense referències concretes a pensadors, teories o fets que poguen recolzar-lo. Encara que potser els lectors habituals de Sloterdijk s'hi troben com a casa

Nieves Avilés

Sense corfa

Aquest llibre retrata, d'una manera volgudament subjectiva, tretze personatges de la cultura del nostre país: Josep Lozano, Paco Muñoz, Ferran Cremades, M. Jesús Bolta, Ferrer Pastor, Enric Valor, Manuel Ardit, Aracil, Hernández i Xulvi, Rafael Escobar, Josep Porcar, Mercè Viana i Josep Piera.

GENT D'ACÍ. ENTREVISTES

ANTONI ZARAGOZA

COL·LECCIÓ «BÀSICA», 3

114 PÀGINES

EDITORIAL DENES, PAIPORTA, VALÈNCIA

A l'entrevista convencional, la de consum setmanal dels magazines dels diaris o la dels cinc minuts de ràdio en directe, l'entrevistat malda per resumir en pocs paràgrafs la feina dels dos darrers anys, que s'ha traduït en un llibre, un disc o un estudi d'investigació determinat. Si té sort, l'entrevistat toparà amb una periodista que es preocupa per la seua feina, que ha tret punta a aquell darrer treball, i que, per tant, fa preguntes interessants o, si més no, assenyades. Si el personatge no té sort, ensopegarà amb algú que ni tan sols haurà passat de la dedicatòria del llibre, i el resultat final de l'entrevista serà aquell qüestionari llardós intercanviable amb qualsevol altre qüestionari semblant, d'algú semblant, del món de la cultura.

L'entrevista convencional no apareix en aquest llibre. De les converses –que van tenir lloc als anys noranta– d'Antoni

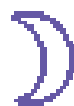

Zaragozà amb els personatges que va triar, no sempre en sorgeix la part més coneguda d'aquella persona, ni tan sols una justificació o defensa aferrissada del treball pel qual són coneguts entre la gent. A voltes, bastant sovint, hi descobrim una persona apassionada per molts àmbits de la cultura, que estima el país i que en fa una raó de vida, quasi una religió, en diríem, i això el dignifica, alhora que ens dignifica a tots plegats, començant pel mateix entrevistador. Zaragozà s'acosta als seus interlocutors, com dèiem en començar, amb una volguda subjectivitat que no amaga: cada personatge li mereix una reverència i un respecte que esdevenen una conversa amable, tan bon punt l'autor travessa el llinard d'aquells paisatges, d'aquells despatxos darrere dels quals s'amaguen la gent treballadora de la cultura del nostre país. Zaragozà ha triat, no se'ns amaga, grans conversadors, gent amb inquietuds, i, només per això, per aquest fet quasi anecdòtic, ja paga la pena de fer-li una ullada al volum que publica Denes. Més enllà de la novel·la concreta que han escrit, o del paper que han tingut en una època determinada del país, els entrevistats pertinen els serrells esfilagarsats dels temes que ens preocupen, encara, a molts de nosaltres, com ara la construcció del país, les

raons de la literatura, l'anàlisi del passat recent o la reflexió lingüística.

El millor de les entrevistes, quan es publiquen en un volum i hi ha un treball de tria pel mig, és que en desapareix la corfa i hi queda només l'aliment digerible, la matèria grisa del nostre imaginari col·lectiu. En triar el format curt i un nombre d'entrevistes bastant elevat (tretze personatges), Denes aconseguix fer d'aquest volum un referent on anar a trobar l'Enric Valor més essencial, el Piera més entusiasta, el Paco Muñoz més sincer. Un entreteniment saludable i un *tebeo* per a lletraferits, en el sentit fusterià de la paraula.

Maite Insa

Fer de Catalunya un poble normal

Una visió de conjunt de la historiografia catalana contemporània, que agafa com a fil conductor la trajectòria vital de Ferran Soldevila. Un període en què, segons l'autor, la disciplina històrica s'ha fet servir com a eina de reconstrucció nacional.

HISTÒRIA I RECONSTRUCCIÓ NACIONAL
LA HISTORIOGRAFIA CATALANA A L'ÈPOCA DE
FERRAN SOLDEVILA (1894-1971)

ENRIC PUJOL

COL·LECCIÓ «RECERCA I PENSAMENT», 18

367 PÀGINES

EDITORIAL AFRERS, CATARROJA, 2003

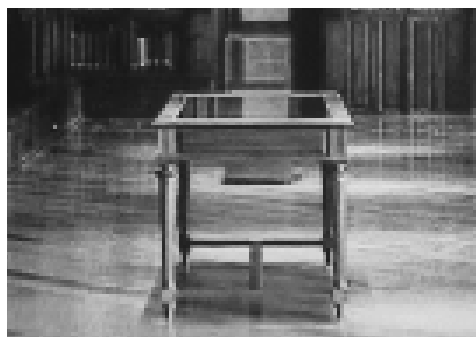
Al segle XIX, a Catalunya s'havia iniciat un procés de recuperació cultural i nacional amb el moviment conegut com la Renaixença –un moviment que, per a molts autors, després de passar per fases de major o menor embranzida, arriba fins als nostres dies, en què encara continuem *renaixent*. Així, allò que havia començat amb el Romanticisme i la seua mirada al passat històric, i havia anat adquirint diferents formes culturals -literàries, sobretot-, havia acabat quallant en un ideari de caire polític, de reivindicació nacional, que havia tingut la màxima expressió primer amb la Mancomunitat i després –i sobretot– amb la Generalitat republicana, dos moments en què la institucionalització d'aquest ideari el fa més present. Bona part d'aquest període històric, fonamental per tal d'explicar la construcció de la nostra contemporaneïtat, discorre de manera paral·lela a la trajectòria vital de Ferran Soldevila (Barcelona

1894-1971), la producció històrica del qual respon a aquell propòsit de «reconstrucció nacional» a què fa referència el títol del present volum. Perquè Soldevila, el lema personal del qual era «fer de Catalunya un poble normal», va ser un dels màxims exponents, si bé no l'únic, a l'hora d'entendre la historiografia com una eina fonamental per tal d'aconseguir aquesta normalització. De fet, una de les obres cabdals de l'autor serà una *Història de Catalunya*, publicada inicialment en tres volums entre 1934 i 1935, de la qual Fuster va afirmar que era «la millor visió de conjunt del passat català que s'hagi escrit».

Per això, l'objectiu d'aquest treball d'Enric Pujol –que parteix de la base de la tesi doctoral de l'autor– és doble: per un costat, oferir una visió de conjunt de la historiografia catalana durant el període esmentat, fent-ne el retrat intel·lectual de les principals figures; per un altre, resseguir la trajectòria vital i professional de Soldevila, en paraules de Pujol «un dels principals historiadors de la contemporaneïtat catalana». I el fet d'emprar la figura de Soldevila com a fil conductor d'aquest recorregut presenta, a més, el valor afegit de tractar-se d'un autor que, a banda d'una llarga trajectòria vital que recorre uns anys decisius, va estar sempre obert a

les noves influències que anaven apareixent en cada moment, fins al punt que una cronologia de la seua producció històrica coincideix en bona mesura amb la cronologia de l'evolució de la historiografia i de la cultura catalana contemporània. Combinant aquestes dues línies, doncs, l'obra de Pujol esdevé una completa i rigorosa visió de conjunt de la història de la nostra historiografia, de com ha evolucionat la disciplina i de quins han estat els factors històrics que hi han influït. Un treball per a reflexionar sobre la funció que com a ciència té la història.

Pere Calonge

Crònica autobiogràfica d'una formació intel·lectual

En qualsevol biografia s'esdevenen infinitat de petites vicissituds determinants que basteixen a poc a poc la personalitat i el tarannà de qui les protagonitza. Amb aquestes memòries, Josep M. Costa (Pedreguer, 1934) ha volgut fer un rigorós recompte d'aquelles que major empremta li han deixat.

IMATGES DEL MEU MÓN

JOSEP M. COSTA I COSTA

COL·LECCIÓ «MIRATGES», 16

254 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2003

Tot exercici d'evocació del temps viscut pot optar entre dos camins divergents: prendre els records com allò perdut o percebre'ls com allò guanyat. En el primer cas, hom s'aboca a un to elegíac que es desespera davant la fugacitat de l'existència i la dolorosa lleugeresa dels moments de felicitat; la pròpia biografia esdevé una successió inaprehensible d'instants transcendits i, la literatura suscitada, una amarga constatació de la derrota. En el segon, per contra, hom alfarrassa serenament havers i deutes, ordena minuciosament la memòria per fer-se entenedor a un mateix i acaba peritant favorablement el seu itinerari existencial; i no sempre des d'una sospitosa auto-complaença. És el cas de Josep M. Costa (Pedreguer, 1934) qui, en aquesta mena de memòries culturals, avalua i pondera detalladament tot el llarg procés de la seua formació intel·lectual i moral. Membre d'una nissaga il·lustrada arrelada a la terra —és fill d'un metge rural—, Costa esdevé el prototip d'allò que podíem anomenar «intel·lectual de comarques», fruit, alhora, de la tradició familiar, l'empremta d'una educació elitista i una conjuntura política propícia a la reacció. I heus aquí la gran aportació d'*Imatges del meu món*: ens permet copsar com es forja una personalitat intel·lectual, una sensibi-

litat estètica y una consciència civil. L'autor estructura la seua narració en dues parts: la primera, utilitza tres espais —«espais de la memòria» en diu— per articular la remembrança del seu aprenentatge: el cinema del poble, que el fornirà amb una mitologia íntima de marcat caire romàntic; el menjador de casa, on s'iniciarà en la lectura de la mà de sa mare i al voltant del qual es desenvoluparan els esdeveniments familiars més importants; i les aules dels diversos centres educatius on estudià que completaran la formació del seu capteniment obert i cosmopolita.

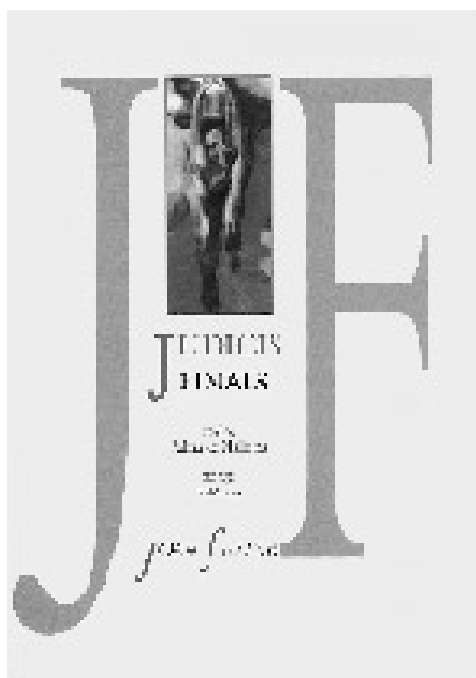
La segona part, titulada «el temps de la memòria», glossa el que Costa anomena «tres moments feèrics i un moment estelar»: tres episodis de fascinació que marcaren per sempre els seus gustos artístics i el ritus iniciàtic de presa de consciència nacional esdevingut durant l'acte de celebració del V centenari de la mort d'Ausias Marc.

Finalment, «els fruits delitosos del temps» esdevé un balanç de les lectures —còmics i literatura— i pel·lícules que més petja han deixat en la seua personalitat i serveix per tancar, amb un envejable equilibri i harmonia interior, aquest amable autoescrutini saldat amb uns beneficis tan inefables com evidents.

Josep Vicent Frechina

Un llibret doble

Aquesta nova edició dels *Judicis finals* de Joan Fuster té un interès particular. A més de tornar a posar en circulació el primer recull fusterià d'aforismes, inclou una doble i bella col·laboració de Josep Palacios. Primer com a dissenyador material, en què es revela, com sempre, un artesà imaginatiu i engassat i, segon, com a autor del prefaci, un llarg text, fabricat, també, artesanament.

JUDICIS FINALS

JOAN FUSTER

JOSEP PALACIOS, ED.

121 PÀGINES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, VALÈNCIA, 2003

Judicis finals és el nucli originari de tota l'aforística de Joan Fuster. Ho és no sols perquè constitueix cronològicament la primera fornada d'una producció que mai no cessaria al llarg de la seua vida, sinó perquè n'és una mostra paradigmàtica, una forma personal, ja madura i acabada, un –el– motlle dels aforismes posteriors. Aquest llibre era un cristall de la seua personalitat, un brillant autoretrat intel·lectual i moral en què es mirava i el pot mirar –i admirar– el lector.

Fuster fa referència a aquella observació de Josep Pla segons la qual els *Judicis finals* eren «com una mena d'acomiadament, de liquidació d'existències o d'esplai alliberador, situat en la frontera de la meua joventut». Els editors del primer volum de l'*Obra Completa* de Joan Fuster, hi veuen una mena de «frontera», no tant un trencament respecte de

la seua obra poètica, com una transició entre aquesta i l'assaig. «Els aforismes –diuen– eren un dels camins possibles que obria la poesia. Una continuació bastant lògica, per la concentració tècnica i efectista, per la contorsió sintàctica, pel suggeriment enginyós». I afegeixen: «al capdavall, l'aforisme, de la mateixa manera que és un pont de la poesia, ho és també cap a l'assaig. Si no ho és ja, d'assaig». *Judicis finals* constitueix ja, de fet, una formulació *in nuce* de l'orientació assagística, inquisitiva de Joan Fuster.

No deixa de ser significatiu que aquest primer recull d'aforismes haja passat per una llarga i diversa peripècia editorial. Fuster començà a publicar-ne alguns el 1951, a *La Nostra Revista*, de Mèxic, i a *Pont Blau*, i juntament amb altres nous aparegueren, ja amb el títol de *Judicis finals*, a la Biblioteca «Raixa», de Mallorca, el 1960. Vuit anys més tard, tornarien a sortir, juntament amb un altre aplec, «Proposicions deshonestes», en el volum *Consells, proverbis i insolències*. Ara, a més de la publicació esmentada de l'*Obra Completa* els *Judicis finals* tornen a sortir, en volum independent, en una magnífica edició de la Universitat de València, concretament de la Càtedra de Joan Fuster.

Aquesta insistència respon, per una raó o altra, al lligam especial que sentia l'es-

criptor de Sueca per aquest recull, malgrat que anys més tard declararia que no es veia capaç de subscriure molts dels «judicis» inclosos en els *Finals*. Si repassem la correspondència amb Aina Moll i Francesc de B. Moll, a propòsit de la publicació del recull, es pot confirmar com ell mateix hi estava particularment interessat. «Jo estic –escriu a Francesc de B. Moll– estúpidament il·lusionat en aquest llibret». I per això es preocupa ara i adés per saber si l'editarien o no, i per defensar alguns aforismes que semblaven als seus corresponents massa »desorbitats»...

L'edició que ara comentem té un valor afegit. A més de ser una típica manufactura de Josep Palacios, inclou un llarg text seu que fa de pròleg, tot i que, com passa amb els escrits que ha publicat, té una autonomia pròpia. Disseny i escriptura fan un tot dins l'estil que el caracteritza.

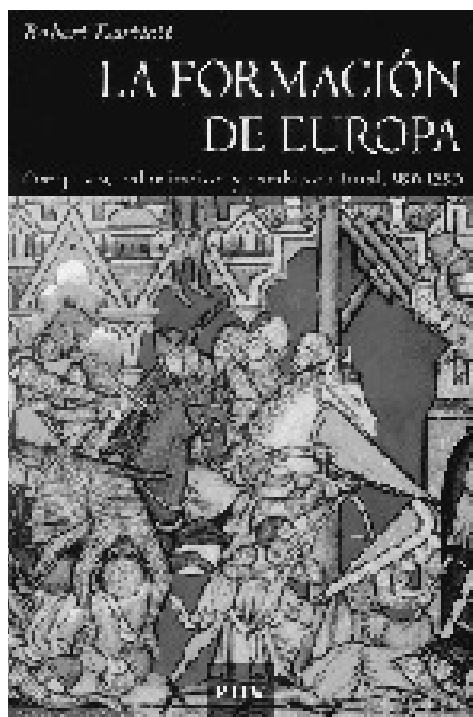
Aquest volum és, doncs, un doble llibre d'un punyent contrast: entre tots dos, però amb un fil secret que els uneix.

Josep Iborra

Els bolquers d'Europa

Una defensa de la tesi del naixement de la identitat europea a partir dels processos d'expansió territorial entre els s. XI i XIV, «colonialisme medieval» dut a terme pels cavallers i les noves monarquies, amb cobertura ideològica de l'Església.

LA FORMACIÓN DE EUROPA. CONQUISTA,
COLONIZACIÓN Y CAMBIO CULTURAL, 950-1350

ROBERT BARTLETT

TRADUCCIÓ D'ANA RODRÍGUEZ LÓPEZ

469 PÀGINES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA/UNIVERSIDAD DE GRANADA, 2003

Al s. XI Europa ha tocat fons i comença una nova embranzida que no s'aturarà fins a la crisi del s. XIV. Europa naix ara, segons Bartlett. Una nova articulació homogènia que genera una classe dominant abocada a la guerra, els nous estats medievals i un conjunt d'institucions que arriben fins ara: les monarquies, els ordes religiosos, les ciutats, i amb elles el treball especialitzat, el comerç, les universitats, els parlaments, el dret territorial... Un procés superador de l'anterior varietat carolíngia, que uniformitzarà Europa. Hi naixen nacions, definides per la seua etnicitat lingüística, però amb una superestructura internacional, el cristianisme romà, amb el llatí com a llengua comuna.

Cohesió i, alhora, expansió: un nucli central germànic i llatí, bàsicament carolingi, fa recular les fronteres exteriors: al nord i a l'est, contra els pagans, evidentment inferiors però als quals cap convertir; i al sud l'islam, enemic igual, contra qui no cap sinó la victòria militar i la creació de regnes colonials: el cas valencià en seria paradigmàtic. Més encara, l'Europa medieval es creu destinada a convertir els salvatges i destruir l'islam, un somni premonitori del futur colonialisme. Els europeus són cristians, diu Bartlett, i l'altre és el no cristià. Absorvir-lo o destruir-lo forma part de la llui-

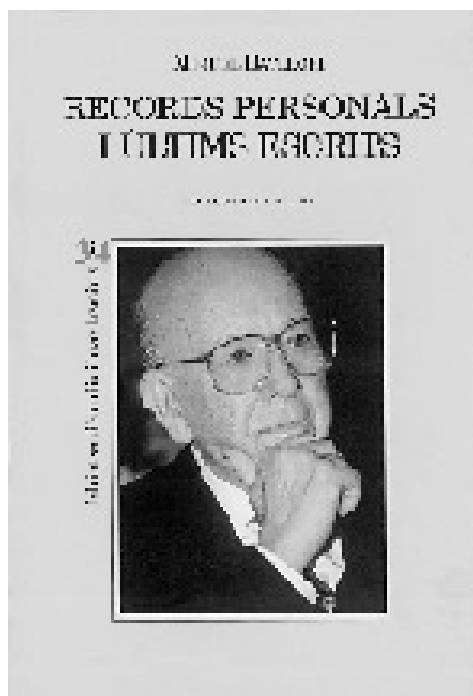
ta moral entre el bé i el mal: unitat i homogeneïtat a costa del genocidi dels perdedors i la marginació de les minories. Participa del renovat interès actual en la història militar i de la tecnologia bèl·lica, temes negligits fins fa uns anys. Però no empra el concepte de feudalitat, desenvolupat per Duby i Bois: ni sistema, ni revolució feudals; els cavallers plenomedievals són ambigus «aristòcrates». També ignora, sorprenentment, l'expansió uniformitzadora dels arts romànic i gòtic, una fase del qual és precisament dita «internacional».

Bartlett anomena, anacrònicament i teològica, les realitats polítiques i territorials medievals segons els estats actuals; és forçat denominar «espanyols» a la host de Jaume I, per exemple. No és una mera qüestió de llenguatge: la catalanitat de la conquesta de València s'hi dilueix en una obsoleta «reconquesta» hispànica, de la qual elimina completament Portugal. Actualitza rotundament la tesi de l'origen carolingi i cristià d'Europa, tesi reduccionista si no es matisa: hi ha més elements en la configuració; els vençuts i els marginats, els celtes i els eslaus, l'islam andalusí o sicilià, els jueus, no foren, no són membres fundacionals d'Europa?

Albert Toldrà

La cloenda d'una gran obra

Records personals i últims escrits és el llibre que clou l'Obra Completa de Miquel Batllori, editada en dèneu luxosos volums per l'editorial Tres i Quatre. Aquest darrer volum aplega les memòries d'infantesa i un seguit de testimoniatges autobiogràfics.

RECORDS PERSONALS I ÚLTIMS ESCRITS,
DE MIQUEL BATLLORI

OBRA COMPLETA, VOL. XIX.

EULÀLIA DURAN I JOSEP SOLERVICENS, ED.

685 PÀGINES

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2003

Heus ací el final d'una aventura singular en el panorama de les nostres lletres. Amb el volum XIX, revisat pel propi autor uns dies abans de morir, es posa el punt final de l'obra d'un home, Miquel Batllori, que ha estat qualificat com un dels darrers humanistes, tant per la solidesa de la seua formació com per la vastedad d'interessos de la seua obra.

En els divuit volums anteriors han desfilat els ítems ja ben coneguts d'aquest corpus immens: els estudis sobre l'Edat Mitjana (volum I), Ramon Llull i la seua influència en el pensament europeu (volum II), Arnau de Vilanova (volum III), la família Borja (volum IV –i cal recordar ací que Batllori fou un dels primers a ocupar-se'n des de la nostra cultura), l'humanisme i les reformes religioses del XVI (volums V i VI), Baltasar Gracián i el Barroc (volum VII), els jesuïtes a l'Edat Moderna (volum VIII), la Il·lustració i el pensament del segle XVIII (volum IX), la cultura dels jesuïtes exiliats a Itàlia al segle XVIII (volums X-XIII), la independència llatinoamericana i el paper que hi tingueren els jesuïtes (volums XIV i XV), la cultura dels segles XIX i XX (volums XVI-XVII) i les relacions Església-Estat durant la Segona República Espanyola (volum XVIII). En el volum que ara clou l'Obra Completa destaca una primera part, titulada «Re-

cords de quasi un segle», on el jesuïta ofereix un relat autobiogràfic transcrit per Cristina Gatell i Glòria Soler. Al capdavall, la seua vida té els suficients contrastos com per a resultar d'interés: de la infància dins una família burgesa barcelonina al drama de la guerra, de l'exili mallorquí a l'experiència romana, aquest particular *iter italicum* a què es refereixen Gatell i Soler en el pròleg d'aquest tom.

En l'apartat d'«Últims escrits» s'apleguen alguns dels temes que han destacat en la seua obra, i que no podien faltar com a darreres preocupacions d'una carrera excepcional: la història de la Corona d'Aragó, la fundació del Col·legi Romà o l'obra del jesuïta Baltasar Gracián (l'autor, juntament amb Erasme, Llull i Arnau de Vilanova, de qui s'ha sentit més a prop en el transcurs de les seues investigacions).

En l'apartat de curiositats, consignar ací la transcripció de l'entrevista que li van realitzar Ramon Barnils, Quim Monzó i Jordi Vendrell per al programa de Catalunya Ràdio «El lloro, el morro, el mico i el senyor de Puerto Rico» (28-5-85), on l'especial ironia de Miquel Batllori no desentona enmig de la truculència humorística desfermada pels entrevistadors.

Victor Cotlliure

Un altre món és possible

Immanuel Wallerstein, unes de les veus més rellevants dels fòrums socials mundials, raona en *Utopística* les línies a seguir per construir un futur creïblement millor i històricament possible.

UTOPÍSTICA. LES OPCIONS HISTÒRIQUES DEL SEGLE XXI

IMMANUEL WALLERSTEIN

TRADUCCIÓ DE GUSTAU MUÑOZ VEIGA

COL·LECCIÓ «ASSAIG», 7

106 PÀGINES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2003

Utopística. Les opcions històriques del segle XXI és una versió revisada per Immanuel Wallerstein de les Conferències que Sir Douglas Robb pronuncià a la Universitat d'Auckland, Nova Zelanda, els dies 16, 22 i 23 d'octubre de 1997. Publicades en anglès i traduïdes al castellà en 1998, és enguany quan podem llegir-les en català gràcies a la publicació de la Universitat de València i a la traducció de Gustau Muñoz Veiga.

Wallerstein titula el llibre «Utopística» amb la intenció de recuperar allò que té de positiva la paraula utopia; així doncs, al començament del text podem llegir: «la utopística és la ponderació seriosa de les alternatives històriques, un exercici de la nostra capacitat de judici pel que fa a la racionalitat material de possibles sistemes històrics alternatius. És l'avaluació serena, racional i realista dels sistemes socials humans, dels constrenyiments a què poden trobar-se sotmesos aquests sistemes i de les zones obertes a la creativitat humana. No pas la faç d'un futur perfecte (i inevitable), sinó la faç d'un futur alternatiu, creïblement millor i històricament possible (però incert)».

Al llarg de la reflexió recupera conceptes claus del seu pensament, possiblement familiars per als lectors de Wallerstein, però introductoris per a qui vulga apro-

par-se a una de les veus més rellevants dels fòrums socials mundials.

El sistema capitalista, que ell anomena *sistema-món*, existeix des del segle XVI. Gradualment aquesta *economia-món capitalista* s'ha estès per cada racó del planeta; els estats que hi ha al si d'aquest sistema són institucions del mateix sistema i, doncs, tant se val quines siguin les seues formes particulars, perquè totes responen a la primacia d'aquesta pulsó capitalista. Wallerstein argumenta, que el fet que tots els sistemes històrics anteriors hagen estat desiguals i no democràtics no contitueix cap argument que impedisca albirar la possibilitat d'un altre que fos relativament democràtic, igualitari i no capitalista. És aquí on exposa les alternatives en aquest temps de transició que estem vivint: «aquesta anàlisi no és optimista ni pessimista, en el sentit que no faig cap previsió –ni puc fer-la– sobre si el resultat serà millor o pitjor. És, tanmateix, realista en el sentit que vol promoure el debat sobre el tipus d'estructura que ens podria convenir realment i sobre el tipus d'estratègia, o d'estratègies, que podrien acostar-nos-hi».

Nieves Avilés